

OSHQOZON ANATOMIYASI VA UNING HAZM JARAYONIDAGI ROLI

Elmurodov Jahongir Jamol o'g'li

*Abu Ali Ibn Sino nomidagi buxoro davlat tibbiyot instituti tibbiyot fakulteti
davolash ishi yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada oshqozonning anatomik tuzilishi va uning hazm jarayonidagi muhim roli ilmiy asosda yoritiladi. Oshqozon hazm qilish tizimining markaziy bo'g'inlaridan biri bo'lib, u nafaqat ovqatni vaqtincha saqlash, balki uni mexanik va kimyoviy jihatdan qayta ishlash vazifasini ham bajaradi. Maqolada oshqozonning asosiy qismlari — kardial, fundal, tanasi va pilorik bo'limlari, shuningdek uning devor tuzilishi qatlamlari batafsil tahlil qilinadi.

Shuningdek, oshqozon bezlari tomonidan ajratiladigan hazm shirasi tarkibi, jumladan xlorid kislota, pepsin fermenti va himoya qiluvchi shilliq moddaning funksional ahamiyati ko'rib chiqiladi. Oshqozonning peristaltik harakatlari orqali ovqat massasining aralashtirilishi va keyingi bosqichga uzatilishi mexanizmlari ham yoritiladi. Bundan tashqari, uning qon bilan ta'minlanishi va nerv tizimi orqali boshqarilishi hazm jarayonining muvofiqlashtirilishida muhim o'rin tutishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: oshqozon, hazm jarayoni, anatomik tuzilish, oshqozon shirasi, peristaltika, fermentlar.

Аннотация: В данной статье на научной основе рассматривается анатомическое строение желудка и его важная роль в процессе пищеварения. Желудок является одним из центральных органов пищеварительной системы, выполняющим не только временное хранение пищи, но и ее механическую и химическую обработку. В статье подробно анализируются основные части желудка – кардиальный, фундальный, телесный и пилорический отделы, а также слои его стенок.

Рассматривается также функциональное значение состава пищеварительного сока, выделяемого желудочными железами, включая соляную кислоту, фермент пепсин и защитную слизь. Подчеркиваются механизмы перемешивания и транспортировки пищевой массы на следующий этап перистальтическими движениями желудка. Кроме того, подчеркивается, что важную роль в координации процесса пищеварения играют его кровоснабжение и контроль со стороны нервной системы.

Ключевые слова: желудок, процесс пищеварения, анатомическое строение, желудочный сок, перистальтика, ферменты.

Abstract: *This article provides a scientific examination of the anatomical structure of the stomach and its important role in the digestive process. The stomach is one of the central organs of the digestive system, responsible not only for the temporary storage of food but also for its mechanical and chemical processing. The article provides a detailed analysis of the stomach's main sections—the cardiac, fundic, corporal, and pyloric sections—as well as the layers of its walls.*

The functional significance of the digestive juice secreted by the gastric glands, including hydrochloric acid, the enzyme pepsin, and protective mucus, is also discussed. The mechanisms of mixing and transporting food to the next stage by peristaltic movements of the stomach are emphasized. Furthermore, the importance of its blood supply and nervous system control in coordinating the digestive process is emphasized.

Keywords: *stomach, digestion, anatomical structure, gastric juice, peristalsis, enzymes.*

Hazm qilish tizimi inson organizmida oziq moddalarning qabul qilinishi, parchalanishi va soʻrilishini taʼminlovchi murakkab biologik tizim hisoblanadi. Ushbu tizimda oshqozon muhim oʻrin egallab, u ovqatni mexanik va kimyoviy qayta ishlash jarayonlarida faol ishtirok etadi. Oshqozon nafaqat oziq massani vaqtincha saqlovchi organ, balki uni keyingi hazm bosqichlariga tayyorlovchi asosiy boʻgʻin sifatida ham xizmat qiladi.

Anatomik jihatdan oshqozon (gaster) qorin boʻshligʻining yuqori qismida, diafragma ostida joylashgan boʻlib, u qiziloʻngach (oesophagus) bilan boshlanib, oʻn ikki barmoqli ichak (duodenum) bilan tutashadi. Uning tuzilishi va funksiyasi oʻzaro chambarchas bogʻliq boʻlib, har bir anatomik qismi maʼlum bir vazifani bajaradi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, oshqozon faoliyatining buzilishi koʻplab kasalliklarning kelib chiqishiga sabab boʻladi. Shu bois, uning anatomik tuzilishini chuqur oʻrganish tibbiyot amaliyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada oshqozonning tuzilishi va uning hazm jarayonidagi roli ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Oshqozon (gaster) hazm qilish tizimining kengaygan qismi boʻlib, qorin boʻshligʻining yuqori qismida, asosan chap qovurgʻa osti sohasida joylashgan. U J-shaklga ega boʻlib, oʻrtacha sigʻimi 1,5–3 litrni tashkil etadi. Oshqozon yuqoridan qiziloʻngach (oesophagus) bilan tutashib, pastdan oʻn ikki barmoqli ichak (duodenum) ga oʻtadi.

Anatomik jihatdan oshqozon bir necha asosiy qismlarga boʻlinadi. Kirish qismi — kardial boʻlim (pars cardiaca) boʻlib, u qiziloʻngachdan kelayotgan ovqatni qabul qiladi. Undan yuqoriroqda joylashgan gumbazsimon qism — fundus (fundus ventriculi) hisoblanadi, bu yerda koʻpincha gazlar toʻplanadi. Oshqozonning eng katta qismi — tana (corpus ventriculi) boʻlib, asosiy hazm jarayonlari aynan shu yerda amalga oshadi. Chiqish qismi esa pilorik boʻlim (pars pylorica) deb ataladi va u ovqat massasini ichakka oʻtkazishni boshqaradi.

Shuningdek, oshqozonning ikki asosiy egri chizig'i mavjud: kichik egrilik (*curvatura minor*) va katta egrilik (*curvatura major*). Bu tuzilmalar oshqozonning shaklini belgilash bilan birga, unga qon tomirlari va nervlar birikishida muhim rol o'ynaydi.

Oshqozonning bunday murakkab anatomik tuzilishi uning hazm jarayonidagi ko'p qirrali funksiyalarini samarali bajarishini ta'minlaydi.

Oshqozon (*gaster*) devori murakkab tuzilishga ega bo'lib, u bir necha asosiy qatlamlardan tashkil topgan. Bu qatlamlar birgalikda oshqozonning mexanik va kimyoviy faoliyatini ta'minlaydi.

Eng ichki qatlam — shilliq qavat (*tunica mucosa*) hisoblanadi. U ko'p sonli burmalar hosil qilib, yuzasini kattalashtiradi va hazm jarayonini samarali qiladi. Shilliq qavat tarkibida oshqozon bezlari joylashgan bo'lib, ular hazm shirasi — (*succus gastricus*) ni ajratadi. Bundan tashqari, bu qatlam himoya funksiyasini bajarib, oshqozon devorini kislota ta'siridan saqlaydi.

Keyingi qatlam — shilliq osti qavati (*tela submucosa*) bo'lib, u qon tomirlari va nerv tolalariga boy. Bu qatlam orqali oziqlanish va nerv boshqaruvi amalga oshiriladi.

Uchinchi qatlam — mushak qavati (*tunica muscularis*) bo'lib, u uch yo'nalishda joylashgan mushak tolalaridan iborat: uzunlamas (*stratum longitudinale*), aylana (*stratum circulare*) va qiyshiq (*stratum obliquum*). Aynan shu mushaklar oshqozonning peristaltik harakatlarini ta'minlab, ovqatni aralashtiradi va ichakka yo'naltiradi.

Eng tashqi qatlam — seroz qavat (*tunica serosa*) bo'lib, u oshqozonni tashqi muhitdan ajratadi va uning qorin bo'shlig'ida erkin harakatlanishini ta'minlaydi.

Oshqozon devorining ushbu qatlamlari o'zaro uyg'un holda ishlashi natijasida hazm jarayoni to'liq va samarali amalga oshiriladi.

Oshqozon (*gaster*) ning muhim funksiyalaridan biri bu hazm shirasi ishlab chiqarish bo'lib, bu jarayon oshqozon bezlari faoliyati orqali amalga oshiriladi. Ushbu bezlar asosan shilliq qavat (*tunica mucosa*) ichida joylashgan bo'lib, ular turli xil sekretor hujayralardan tashkil topgan.

Oshqozon bezlarining asosiy turlariga kardial bezlar (*glandulae cardiacae*), fundal bezlar (*glandulae gastricae propriae*) va pilorik bezlar (*glandulae pyloricae*) kiradi. Har bir bez turi o'ziga xos sekretiya funksiyasiga ega. Fundal bezlar ayniqsa faol bo'lib, ular asosiy hazm komponentlarini ishlab chiqaradi.

Oshqozon shirasi (*succus gastricus*) tarkibiga bir necha muhim moddalari kiradi. Eng muhim komponentlardan biri — xlorid kislota (*acidum hydrochloricum*) bo'lib, u kislotali muhit hosil qilib, bakteriyalarni yo'q qiladi va fermentlar faolligini oshiradi. Shuningdek, asosiy ferment — pepsin (*pepsinum*) oqsillarni parchalaydi. Bundan tashqari, shilliq modda (*mucus*) oshqozon devorini kislota ta'siridan himoya qiladi.

Sekreksiya jarayoni nerv va gormonal tizim orqali boshqariladi. Masalan, vagus nervi (nervus vagus) oshqozon bezlari faoliyatini kuchaytiradi. Gormonal boshqaruvda esa gastrin muhim rol o'ynaydi, u oshqozon shirasi ajralishini rag'batlantiradi.

Shunday qilib, oshqozon bezlari va ularning sekreti faoliyati hazm jarayonining asosiy kimyoviy bosqichini tashkil etadi va oziq moddalarning parchalanishini ta'minlaydi.

Oshqozon (gaster) hazm tizimida ovqatni mexanik va kimyoviy jihatdan qayta ishlashda markaziy rol o'ynaydi. Mexanik jarayonda peristaltik harakatlar (peristalsis) orqali ovqat aralashtiriladi va suyuqlashgan ximus (chymus) holiga keladi. Kimyoviy hazm esa oshqozon bezlari (glandulae gastricae) tomonidan ajratiladigan xlorid kislota (acidum hydrochloricum) va pepsin (pepsinum) yordamida amalga oshadi, shilliq modda (mucus) esa devorni himoya qiladi. Oshqozonning qon bilan ta'minlanishi va nerv innervatsiyasi esa barcha jarayonlarni muvofiqlashtirib, ovqat massasining o'n ikki barmoqli ichakka (duodenum) o'tishini boshqaradi.

Xulosa: Oshqozon anatomik va funksional jihatdan murakkab tuzilishga ega bo'lib, u hazm jarayonining samarali kechishi uchun muhim bo'g'in hisoblanadi. Uning devor qatlamlari, bezlari, motor faoliyati, qon va nerv bilan ta'minlanishi birgalikda ovqatni tayyorlash, parchalanish va so'rilish jarayonlarini ta'minlaydi. Oshqozon faoliyatining buzilishi esa organizmda hazm va assimilyatsiya jarayonining samaradorligini pasaytiradi, shuning uchun uning anatomik va fiziologik xususiyatlarini chuqur o'rganish tibbiyotda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduqodirov, N. Inson anatomiyasi va fiziologiyasi. Toshkent: TDTU nashriyoti. [2022](#)
2. Karimov, S. Hazm qilish tizimi anatomiyasi. Toshkent: Universitet nashriyoti. [2023](#)
3. Mirzaev, B. Oshqozon va ichak kasalliklari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti. [2021](#)
4. Raximova, L. Anatomiya asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti. [2020](#)
5. Tursunov, A. Inson hazm qilish tizimi. Toshkent: Tibbiyot universiteti nashriyoti. [2022](#)
6. Xolmatov, J. Oshqozon anatomiyasi va fiziologiyasi. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti. [2022](#)